



Województwo
Śląskie

Załącznik nr 1 do Śląskiego Programu Ochrony
Zdrowia Psychicznego na lata 2019-2022

Wojewódzki program poszerzania, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy i oparcia społecznego.

Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej
Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego

Katowice, 2019

 Śląskie.

Spis treści

I.	Wprowadzenie	3
II.	Opis problemu zdrowotnego	4
III.	Diagnoza systemu pomocy i oparcia społecznego w województwie śląskim	6
IV.	Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej	19
V.	Cele Programu	21
V.1	Cel szczegółowy 1	21
V.2	Cel szczegółowy 2	21
	Spis rycin	23
	Spis tabel	23
	Bibliografia	24

I. Wprowadzenie

Ochrona zdrowia psychicznego mieszkańców województwa śląskiego stanowi ważny obszar polityki zdrowotnej Samorządu Województwa Śląskiego.

Zaburzenia psychiczne bardzo często są przyczyną powstawania trudnych sytuacji życiowych, których dane osoby nie są w stanie przezwyciężyć. Osoby z zaburzeniami psychicznymi bardzo często mają trudności z samodzielnym funkcjonowaniem społecznym i są zagrożone wykluczeniem społecznym, dlatego tak istotne jest zapewnienie im wielowymiarowej pomocy i oparcia społecznego, które jest niezbędne do odpowiedniego funkcjonowania w środowisku społecznym i rodzinnym.

Wojewódzki *Program poszerzania, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi* powstał na podstawie zapisów Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 lutego 2017 roku w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022 (Dz. U. z 2017 r., poz. 458).

Celem Programu jest zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej pomocy, oparcia społecznego i opieki w środowisku zarówno rodzinnym jak i społecznym.

Program przedstawia opis problemu zdrowotnego, diagnozę systemu pomocy i oparcia społecznego w województwie śląskim, cel główny i cele szczegółowe Programu, których realizacja przyczyni się do poprawy jakości życia osób z zaburzeniami psychicznymi.

II. Opis problemu

Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego definiuje zdrowie psychiczne jako fundamentalne dobro osobiste człowieka, a ochrona praw osób z zaburzeniami psychicznymi należy do obowiązków państwa. Zgodnie z ustawą, osoba z zaburzeniami psychicznymi to osoba choroba psychicznie (wykazująca zaburzenia psychiatryczne), upośledzona umysłowo czy też wykazująca inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych a osoba ta wymaga świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym.¹

Udzielanie pomocy takim osobom realizowane jest w różnych obszarach przez jednostki organizacyjne ochrony zdrowia, edukacji, oświaty i pomocy społecznej. Ze współpracy tych jednostek wywodzi się idea oparcia społecznego (pojęcia, które odwołuje się do zasady solidarności, podkreślając, że osoby z zaburzeniami psychicznymi są częścią społeczeństwa a nie jego marginesem), w której szczególną rolę przypisuje się gminnym i powiatowym jednostkom organizacyjnym pomocy społecznej.²

Istotne jest by w przestrzeni życiowej osób z zaburzeniami psychicznymi działalność podmiotów leczniczych uzupełniona była poprzez wyspecjalizowane jednostki pomocy społecznej.

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.³

Pomoc społeczna polega w szczególności na:

- przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń,
- pracy socjalnej,
- prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- analizie i ocenie zjawiska rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- realizacji zadań wynikających z rozeznanych potrzeb społecznych,
- rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.⁴

Pomoc społeczna w porozumieniu z podmiotami leczniczymi udzielającymi świadczeń zdrowotnych w zakresie psychiatrycznej opieki zdrowotnej organizuje na obszarze swojego działania oparcie społeczne dla osób, które z powodu choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego mają poważne trudności w życiu codziennym, zwłaszcza w kształtowaniu swoich stosunków z otoczeniem, w zakresie edukacji, zatrudnienia oraz w sprawach bytowych. Oparcie społeczne polega w szczególności na:

- 1) podtrzymywaniu i rozwijaniu umiejętności niezbędnych do samodzielnego, aktywnego życia,
- 2) organizowaniu w środowisku społecznym pomocy ze strony rodziny, innych osób, grup, organizacji społecznych i instytucji,
- 3) udzielaniu pomocy finansowej, rzeczowej oraz innych świadczeń na zasadach określonych w ustawie o pomocy społecznej.⁵

¹ Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1878)

² Pomoc osobom z zaburzeniami psychicznymi w ramach lokalnego systemu wsparcia społecznego cz. I, <http://www.prawosocjalne.pl/print/articles/article/a,3345/%5C%22>, [dostęp: 21.01.2019 r]

³ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2017 r., poz. 1508 z późn. zm.)

⁴ Ibidem

⁵ Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (tj. Dz.U. z 2018 r., poz. 1878)

Wsparcie udzielane jest osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- ubóstwa,
- sieroctwa,
- bezdomności,
- bezrobocia,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- przemocy w rodzinie,
- potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi,
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- trudności w integracji cudzoziemców,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- alkoholizmu lub narkomanii,
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- klęski żywiołowej.

III. Diagnoza systemu pomocy i oparcia społecznego w województwie śląskim

Zadania z obszaru pomocy społecznej w województwie śląskim realizowane są na wszystkich poziomach podziału administracyjnego. Na szczeblu województwa funkcjonuje Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego – jednostka organizacyjna Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego oraz Wydział Polityki Społecznej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego.⁶

Zadania pomocy społecznej w gminach wykonują ośrodki pomocy społecznej, natomiast w powiatach – powiatowe centra pomocy rodzinie (PCPR). W miastach na prawach powiatu zadania PCPR-ów realizują miejskie ośrodki pomocy społecznej, nazywane również „miejskimi ośrodkami pomocy rodzinie”. Gmina, powiat i miasto, celem realizacji zadań pomocy społecznej, mogą tworzyć również inne jednostki organizacyjne.⁷

Ośrodek Pomocy Społecznej (OPS)

Ośrodek Pomocy Społecznej to jednostka organizacyjna pomocy społecznej, której podstawowym celem jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby oraz możliwości, wspieranie ich w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb, umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka oraz w miarę możliwości doprowadzenie ich do życiowego usamodzielnienia i integracji ze środowiskiem. Działalność OPS obejmuje m.in.: przyznawanie i udzielanie świadczeń pieniężnych, pomocy rzeczowej oraz pracy socjalnej, jak również koordynację realizacji pozostałych zadań gminy z zakresu pomocy społecznej.

OPS stanowią pierwsze miejsce kontaktu w przypadku zamiaru uzyskania świadczeń opiekuńczych, wsparcia w życiu codziennym lub korzystania z pomocy poza miejscem zamieszkania.

Do zadań OPS należą m.in.:

- organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- prowadzenie domów pomocy społecznej oraz ośrodków wsparcia (np. środowiskowe domy samopomocy) dla osób z zaburzeniami psychicznymi o zasięgu lokalnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki,
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego lub mieszkaniach chronionych,
- praca socjalna i praktyka socjalna,
- udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym,
- udzielenie zasiłku celowego na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzeń losowych,
- tworzenie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną,
- realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia,
- opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów społecznych, profilaktyki i rozwiązywania

⁶ Ocena zasobów pomocy społecznej Województwo Śląskie 2018, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, Katowice, 2018

⁷ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1508 z późn. zm.)

problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka,

- sprawienie pogrzebu (osoby bezdomne),
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych, zasiłków celowych i specjalnych.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR)

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie to samodzielna jednostka organizacyjno-budżetowa, bezpośrednio podporządkowana zarządowi powiatu. Zadania PCPR w miastach na prawach powiatu, realizują miejskie ośrodki pomocy społecznej (miejskie ośrodki pomocy rodzinie).

Celem udzielanego w tego typu jednostkach wsparcia jest pomoc osobie i rodzinie w odzyskaniu własnej zdolności i zasobów psychicznych do radzenia sobie w codziennym życiu oraz w trudnych sytuacjach życiowych. Podstawowym celem działalności PCPR jest udzielanie pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym: dzieciom, rodzinom, osobom w podeszłym wieku, chorym i niepełnosprawnym.

Do zadań PCPR z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej, adresowanych do osób niepełnosprawnych należy w szczególności:

- udzielanie informacji osobom ubiegającym się o pomoc nt. przysługujących im praw i uprawnień,
- podejmowanie działań zmierzających do ograniczania skutków niepełnosprawności,
- opracowywanie i realizacja powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie:
 - rehabilitacji społecznej, zawodowej i zatrudniania,
 - przestrzegania praw osób niepełnosprawnych,
- organizowanie, finansowanie i zapewnianie funkcjonowania powiatowych ośrodków wsparcia (środowiskowe domy samopomocy, kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi),
- organizowanie i prowadzenie usług o określonym standardzie w domach pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz kierowanie osób ubiegających się o przyjęcie do DPS,
- organizowanie mieszkań chronionych,
- prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej,
- dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej oraz nadzór merytoryczny nad ich funkcjonowaniem,
- przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz pokrywanie wydatków związanych z kontynuowaniem nauki osobom opuszczającym niektóre typy placówek opiekuńczo - wychowawczych (Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy, Dom Dziecka), schroniska, zakłady poprawcze, domy pomocy społecznej i rodziny zastępcze,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, zawodowej tych osób,
- dofinansowanie do:
 - sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
 - zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym,
 - uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
 - rehabilitacji dzieci i młodzieży,
 - likwidacji barier architektonicznych i technicznych w komunikowaniu się, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych.

Na koniec 2017 r. w województwie śląskim, na poziomie gminy i powiatu, działały ogółem 644 jednostki organizacyjne pomocy społecznej. Wśród nich znalazło się 167 ośrodków pomocy społecznej oraz 17 powiatowych centrów pomocy rodzinie. Ze względu na stałą liczbę i rozmieszczenie, jednostki te są uznane za podstawowe, natomiast pozostałe określane są jako specjalistyczne jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

Wśród 460 specjalistycznych jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej działających na terenie województwa śląskiego na koniec 2017 r. znalazło się:

- 98 domów pomocy społecznej;
- 205 ośrodków wsparcia, w tym:
 - 46 ośrodków dla osób z zaburzeniami psychicznym (w tym 43 środowiskowe domy samopomocy);
 - 56 dziennych domów pomocy;
 - 2 domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży;
 - 14 noclegowni;
 - 35 schronisk dla bezdomnych;
 - 9 ogrzewalni;
 - 3 kluby samopomocy (inne niż kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi);
 - 11 jadłodajni;
 - 24 „inne ośrodki wsparcia”;
- 1 rodzinny dom pomocy społecznej;
- 114 mieszkań chronionych (49 dla osób usamodzielnianych opuszczających niektóre typy placówek opiekuńczo-wychowawczych, schroniska, zakłady poprawcze itp. oraz 14 dla osób z zaburzeniami psychicznymi);
- 18 ośrodków interwencji kryzysowej (w tym: 16 dla ofiar przemocy w rodzinie, a 4 dla ofiar handlu ludźmi);
- 4 jednostki specjalistycznego poradnictwa (wśród nich 2 miały charakter jednostek specjalistycznego poradnictwa rodzinnego);
- 20 klubów integracji społecznej.⁸

⁸ Ocena zasobów pomocy społecznej Województwo Śląskie 2018, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, Katowice, 2018

Tab. 1 Specjalistyczne jednostki organizacyjne pomocy społecznej w województwie śląskim, stan na koniec 2017 r.

Wyszczególnienie				Jednostki	Miejsca	Korzystający			
Ogółem				460	18 911	40 303			
W tym:	domy pomocy społecznej			98	8 653	10 010			
	ośrodki wsparcia	ogółem		205	9 481	14 977			
		w tym:	prowadz. miejsca całodob. okresowego pobytu		19	477	880		
			ośr. wsp. dla osób z zaburz. psych.	ogółem		46	1 898	2 173	
				w tym prowadz. miejsca całodob. okres. pobytu		3	24	29	
				w tym:	środowiskowe domy samopomocy		43	1 789	2 064
					kluby samopom. dla osób z zab. psych.		2	36	36
			inne ośr. wsp. dla osób z zab. psych.		1	32	32		
			dzienne domy pomocy		56	2 591	3 332		
			domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży		2	56	47		
			noclegownie		14	630	2 018		
			schroniska dla bezdomnych		35	1 421	2 115		
			ogrzewalnie		9	395	1 479		
			kluby samopomocy (inne niż dla osób z zab. psych.)		3	125	138		
			jadłodajnie		11	1 766	2 549		
	inne ośrodki wsparcia		24	605	1 057				
	rodzinne domy pomocy społecznej			1	8	11			
	mieszkania chronione	ogółem		114	512	602			
		w tym dla osób:	usamodzielnianych opuszczających instytucje*		49	237	262		
			z zaburzeniami psychicznymi		14	56	48		
ośrodki interwencji kryzysowej	ogółem		18	257	10 096				
	w tym:	dla ofiar przemocy w rodzinie		16	218	3 445			
		dla ofiar handlu ludźmi		4	94	9			
jednostki specjalistycznego poradnictwa	ogółem		4	x	2 762				
	w tym jedn. specjalist. poradn. rodzinnego	ogółem		2	x	588			
		w tym:	dla rodzin naturalnych		2	x	106		
			terapii rodzinnej		2	x	5		
kluby integracji społecznej			20	x	1 845				

*Niekóre typy placówek opiekuńczo-wychowawczych, schroniska, zakłady poprawcze i inne

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej Województwo Śląskie 2018, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, Katowice, 2018

W latach 2016-2017 zanotowano zwiększenie się liczby jednostek organizacyjnych pomocy społecznej o 6, tj. o 1,3%. Wzrosty miały miejsce w przypadku: „innych ośrodków wsparcia (+4), domów pomocy społecznej (+1) oraz środowiskowych domów samopomocy (+1). Spadki dotyczyły natomiast: dziennych domów pomocy (-3), jadłodajni (-3), mieszkań chronionych (-2), klubów integracji społecznej (-2) oraz jednostek specjalistycznego poradnictwa (-1).

Liczba miejsc, którymi na koniec 2017 r. dysponowały placówki stacjonarne, półstacjonarne, rodzinne oraz mieszkania chronione, wyniosła 18 911. Struktura miejsc w poszczególnych jednostkach przedstawiała się następująco:

- domy pomocy społecznej – 8 653;
- ośrodki wsparcia – 9 481;
- rodzinny dom pomocy – 8;
- mieszkania chronione – 512;
- ośrodki interwencji kryzysowej – 257.

Spośród ogółu miejsc, jakimi dysponowały ośrodki wsparcia, na ośrodki dla osób z zaburzeniami psychicznymi przypadało 1 898, w tym na środowiskowe domy samopomocy – 1 789, na kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi – 36, a na „inne ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi” – 32.

Pozostałe ośrodki wsparcia dysponowały następującą liczbą miejsc:

- dzienne domy pomocy – 2 591;
- domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży – 56;
- noclegownie – 630;
- schroniska dla bezdomnych – 1 421;
- ogrzewalnie – 395;
- kluby samopomocy (inne niż te dla osób z zaburzeniami psychicznymi) – 125;
- jadłodajnie – 1 766;
- „inne ośrodki wsparcia” – 605.

W 2017 roku ogólny wskaźnik liczby miejsc w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców był w województwie śląskim niższy niż Polsce i wynosił 41,5 wobec 45,0 dla całego kraju. W powiatach grodzkich wyniósł 47,8, a w ziemskich - 33,4. W 2017 r. najniższe jego wartości zanotowano w podregionach: tyskim (25,8), rybnickim (30,1) i bielskim (33,7); natomiast na poziomie powiatów w powiatach: kłobuckim (brak miejsc), bieruńsko-łędzimskim (7,3), żywieckim (8,6) oraz m. Jastrzębie-Zdrój (12,2).

Mniej korzystny dla województwa śląskiego poziom wskaźników występował w przypadku: środowiskowych domów samopomocy (śląskie 3,9; Polska 7,6), domów pomocy społecznej (śląskie 19,0; Polska 20,9), „innych ośrodków wsparcia” (śląskie 1,33; Polska 2,26), klubów samopomocy innych niż te dla osób z zaburzeniami psychicznymi (śląskie 0,27; Polska 0,88) oraz klubów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi (śląskie 0,08; Polska 0,15).

W 2017 roku korzystniejsze, w stosunku do średniej krajowej, wartości wskaźników liczby miejsc na 10 tys. ludności dotyczyły: dziennych domów pomocy (śląskie 5,7; Polska 4,3), schronisk dla bezdomnych (śląskie 3,1; Polska 2,5), ogrzewalni (śląskie 0,9; Polska 0,3), noclegowni (śląskie 1,4; Polska 0,9), mieszkań chronionych (śląskie 1,12; Polska 0,74) oraz ośrodków interwencji kryzysowej (śląskie 0,56; Polska 0,39).⁹

⁹ Ocena zasobów pomocy społecznej Województwo Śląskie 2018, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, Katowice, 2018

Domy pomocy społecznej (DPS)

Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Domy pomocy społecznej świadczą usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne i w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone, dzielą się na następujące typy domów, dla:

- osób w podeszłym wieku,
- osób przewlekle somatycznie chorych,
- osób przewlekle psychicznie chorych,
- dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie,
- dzieci i młodzież niepełnosprawnych intelektualnie,
- osób niepełnosprawnych fizycznie,
- osób uzależnionych od alkoholu.¹⁰

DPS przeznaczone dla osób z zaburzeniami psychicznymi to DPS dla przewlekle i psychicznie chorych, DPS dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz DPS dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie.

Tab. 2 Domy Pomocy Społecznej dla Osób Przewlekle Psychicznie Chorych.

Lp.	Nazwa	Adres	Liczba miejsc	k/m/ ke*
1.	DPS w Będzinie	42-506 Będzin ul. Mickiewicza 2	100	ke
2.	DPS dla Dorosłych	41-902 Bytom ul. Dworcowa 7	135	ke
3.	DPS w Blachowni	42-290 Blachownia ul. Sienkiewicza 6	158	ke
4.	DPS Konwentu Bonifratrów w Cieszynie	43-400 Cieszyn Pl. Londzina 1	116	m
5.	DPS w Częstochowie	42-209 Częstochowa ul. Kontkiewicza 2	192	ke
6.	DPS w Lelowie	42-235 Lelów ul. Szczekocińska 19	100	ke
7.	DPS w Lublińcu Filia w Koszęcinie	42-700 Lubliniec ul. Kochcicka 14	245	m
		42-286 Koszęcin ul. Dąbrówki 1	33	k
8.	DPS p.w. św. Józefa w Lyskach	44-295 Lyski ul. Rybnicka 7	124	Ke
9.	DPS w Łubiu	42-674 Łubie ul. Pyskowska 34	68	ke
10.	DPS w Mysłowicach	41-404 Mysłowice ul. Reja 54	50	ke
11.	DPS w Piekarach Śląskich	41-946 Piekary Śl. ul. Trautmana 4	130	ke
12.	Powiatowy DPS w Pogórze z filią „Bursztyn” w Kończycach Małych	43-410 Kończyce Małe ul. Staropolska 14	32	k
13.	DPS prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. Karola Boromeusza	43-200 Pszczyna ul. Warowna 59	72	ke
14.	DPS prowadzony przez SS. Maryi Niepokalanej	47-400 Racibórz pl. Jagiełły 3	170	ke

¹⁰ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1508 z późn. zm.)

15.	DPS dla Osób Przewlekle Psychiczenie Chorych w Rudzie Śląskiej	41-707 Ruda Śl. ul. Oddziałów Młodzieży Powstańczej 3	53	k
16.	DPS w Siemianowicach Śląskich	41-100 Siemianowice Śl. ul. św. Barbary 5	90	ke
17.	DPS dla Osób Przewlekle Psychiczenie Chorych prowadzony przez Zgromadzenie SS. Boromeuszek	42-600 Tarnowskie Góry ul. Gliwicka 22	62	k
18.	DPS „Słoneczny Dom” (Champion sp. z o.o.)	41-800 Zabrze ul. Knuruwska 17	90	ke
19.	DPS w Zawierciu	42-400 Zawiercie ul. Rzemieślnicza 9	162	ke

* / **k** - kobiety; **m** - mężczyźni; **ke** - koedukacyjny;

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Wykazu domów pomocy społecznej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach.

Tab. 3 Domy Pomocy Społecznej dla Osób Niepełnosprawnych Intelaktualnie.

Lp.	Nazwa	Adres	Liczba miejsc	k/ m/ ke*
1.	Ośrodek Mieszkalno-Rehabilitacyjny im. Św. Abpa Józefa Bilczewskiego Stowarzyszenia „Razem”	43-512 Bestwina ul. Gen. Sikorskiego 48 A	22	ke
2.	DPS Zgromadzenia Córek Bożej Miłości	43-300 Bielsko-Biała ul. Żywiecka 20	65	k
3.	DPS „Wędrowiec”	41-908 Bytom ul. Frenzla 204	40	k
4.	DPS „Republika”	41-500 Chorzów ul. Michałkowicka 4	97	ke
5.	DPS dla Dorosłych prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Albertynek	42-200 Częstochowa ul. Wesola 14	85	k
6.	DPS dla Dorosłych prowadzony przez Zgromadzenie Braci Albertynów	42-200 Częstochowa ul. św. Jadwigi 84/86	82	m
7.	Caritas Archidiecezji Katowickiej Ośrodek M.B. Uzdrawienie Chorych DPS w Knurowie	44-194 Knurów ul. Szpitalna 29	90	ke
8.	DPS „Różany Pałac” prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek Maryi Nieustającej Pomocy	47-450 Krzyżanowice ul. Kolejowa 4	60	k
9.	DPS "Zameczek" - dla osób dorosłych	44-144 Kuźnia Nieborowska ul. Knuruwska 13	51	m
10.	DPS „Zameczek”	42-700 Lubliniec ul. 74- go Górnos Śląskiego Pułku Piechoty 2	73	ke
11.	DPS Miedary	42-674 Miedary ul. Zamkowa 7	56	m
12.	DPS prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. Karola Boromeusza w Nakle Śląskim	42-620 Nakło Śl. ul. Główna 8	60	m
13.	DPS Orzesze	43-180 Orzesze ul. Traugutta 45	90	ke
14.	DPS prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr św. Jadwigi	43-253 Pielgrzymowice ul. Golasowicka 15	90	k
15.	DPS dla Dzieci i Młodzieży prowadzony przez Zakon Ojców Kamilianów	44-145 Pilchowice ul. Damrota 7	60	m
16.	DPS dla Dorosłych im. św. Brata Alberta	42-360 Poraj ul. Jasna 6	100	k
17.	Caritas Archidiecezji Katowickiej Ośrodek dla Niepełnosprawnych Najświętsze Serce Jezusa DPS	41-706 Ruda Śl. – Halemba ul. Kłodnicka 103	95	ke

18.	DPS prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. Karola Boromeusza w Rudzie Śląskiej	41-707 Ruda Śl. ul. J. Piłsudskiego 43	48	m
19.	DPS prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. Karola Boromeusza	41-103 Siemianowice Śl. ul. Maciejkowicka 8	44	k
20.	DPS dla Dzieci Zgromadzenie Sióstr Służebniczek BDNP	43-430 Skoczów ul. A. Mickiewicza 36	39	m
21.	Powiatowy DPS „Feniks”	43-430 Skoczów ul. Sportowa 13	120	ke
22.	Powiatowy DPS Pogórze	43-430 Pogórze ul. Zamek 132	152	k
23.	DPS „Ostoja” w Sośnicowicach-dla osób dorosłych oraz dzieci i młodzieży	44-153 Sośnicowice ul. Kozielska 1	124	k
24.	DPS prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Szkolnych de Notre Dame	43-246 Strumień ul. 1 Maja 12	73	m
25.	DPS dla Dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. Karola Boromeusza	41-600 Świętochłowice ul. Ks. B-pa Kubiny 11	78	m
26.	DPS Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej	44-300 Wodzisław Śl. ul. Wolności 35	56	k
27.	PS prowadzony przez Ojców Kamilianów	42-674 Zbrostawice ul. Wolności 34	95	m

*/ **k** - kobiety; **m** - mężczyźni; **ke** - koedukacyjny;

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wykazu domów pomocy społecznej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach.

Ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Ośrodkami wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi są Środowiskowe Domy Samopomocy (ŚDS) lub Kluby Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi (KS) przeznaczone dla osób, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększenia zaradności i samodzielności życiowej, a także integracji społecznej.

Środowiskowy dom samopomocy to ośrodek wsparcia, który świadczy usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.¹¹

Na koniec 2017 r. działało w kraju 800 środowiskowych domów samopomocy z 29 666 miejscami pobytu dziennego i całodobowego. Pod względem liczby miejsc województwo śląskie, w którym funkcjonowały 43 środowiskowe domy samopomocy z 1 797 miejscami (w tym 17 miejscami pobytu całodobowego) plasowało się na 8 pozycji w porównaniu z pozostałymi województwami.

Środowiskowe domy samopomocy w 2017 r. w województwie śląskim prowadzone były przez:

1. gminy - 18 tj. 41,9% ogólnej liczby środowiskowych domów samopomocy,
2. powiaty - 3 tj. 6,9% ogólnej liczby środowiskowych domów samopomocy,
3. inne podmioty, jako zadanie zlecone przez gminę lub powiat - 22 tj. 51,2%

Na terenie woj. śląskiego w 2017 r. znajdowało się:

- 16 placówek posiadających 41 miejsc i więcej,
- 27 placówek posiadających do 40 miejsc.

¹¹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1508 z późn. zm.)

W 2017 r. 420 osób skorzystało po raz pierwszy z usług placówek, a w tym 399 osób z pobytu dziennego i 21 osób z pobytu całodobowego. W stosunku do 2016 r. nastąpił wzrost liczby nowych, korzystających osób o 48 tj. o 13,7%.¹²

Tabela 4 przedstawia dane dotyczące: typu domów, liczby miejsc pobytu dziennego, liczby uczestników i średniej frekwencji.

Tab. 4 Środowiskowe domy samopomocy w woj. śląskim – ilość miejsc i liczba osób korzystających z pobytu dziennego.

Lp.	Środowiskowy dom samopomocy	Typ	Liczba miejsc pobytu dziennego	Liczba uczestników w 2017 r.	Liczba nowych uczestników w 2017 r.	Frekwencja średnia w 2017 r. (%)
1	Bielsko-Biała ul. Kołłątaja	A	42	53	8	82,85
2	Bielsko-Biała ul. Sobieskiego	B	120	126	12	76,08
3	Bytom	AC	47	68	22	34,50
4	Chorzów	AC	55	69	43	98,63
5	Cieszyn	AC	34	40	40	71,83
6	Czeladź	AB	50	68	14	58,79
7	Częstochowa	AB	40	42	2	27,85
8	Dąbrowa Górnicza	ABC	80	94	34	80,00
9	Dąbrowa Zielona	AB	32	39	2	56,70
10	Gliwice	AB	52	64	10	66,00
11	Miedzna, Grzawa	AB	43	47	2	70,27
12	Irządze	ABC	34	35	7	98,44
13	Jaworzno	BC	60	65	5	69,84
14	Jeleśnia, Pewel Wielka	B	32	33	1	86,50
15	Katowice ul. Brata Alberta	B	20	21	1	99,80
16	Katowice AD Vitam Dignam	A	34	42	8	81,00
17	Katowice nr 1	A	34	42	6	74,00
18	Katowice nr 2	B	25	27	5	72,00
19	Knurów	AB	50	52	1	60,84
20	Lędziny	ABC	40	44	4	28,38
21	Lubliniec	ABC	55	66	6	84,23
22	Łaziska Górne	AB	20	29	4	78,00
23	Mysłowice	ABC	40	45	12	28,73
24	Myszków ul. Gałczyńskiego	ABC	37	41	2	22,36
25	Myszków ul. Millenium	ABC	40	52	9	76,35
26	Połomia, Mszana	B	35	40	3	69,00
27	Pszczyna	AB	40	46	5	74,75

¹² Środowiskowe domy samopomocy w województwie śląskim. Raport dotyczący efektywności działalności w 2017 roku, Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach, Wydział Rodziny i Polityki Społecznej, Katowice, lipiec 2018 r.

28	Racibórz	B	35	40	5	78,00
29	Ruda Śląska ul. Kłodnicka	AB	43	49	9	78,18
30	Ruda Śląska ul. Wolności	ABC	21	27	6	96,00
31	Rybnik ul. Andersa	A	40	52	7	100,00
32	Rybnik ul. Kartowicza	B	50	57	7	78,47
33	Sosnowiec ul. Lenartowicza	ABC	60	77	23	68,18
34	Sosnowiec ul. Grota Roweckiego	B	35	42	5	94,83
35	Świętochłowice	A	50	65	10	78,25
36	Tarnowskie Góry	ABC	20	22	7	13,03
37	Tychy ul. Mikołowska	A	20	30	12	60,00
38	Tychy Caritas	AB	50	58	4	66,96
39	Ustroń	BC	30	5	5	81,00
40	Wodzisław Śląski	A	30	43	13	70,00
41	Zabrze	A	20	24	3	85,00
42	Zawiercie	AB	52	63	14	74,39
43	Żarki	AB	33	33	1	70,00
Razem			1 780	2 077	399	70,20

Typ A – dla osób przewlekle chorych psychicznie, typ B – dla osób upośledzonych umysłowo, typ C – dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych;

Źródło: Środowiskowe domy samopomocy w województwie śląskim. Raport dotyczący efektywności działalności w 2017 roku, Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach, Wydział Rodziny i Polityki Społecznej, Katowice, lipiec 2018 r./ankieta Wydziału Polityki Społecznej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach przeprowadzona w środowiskowych domach samopomocy woj. śląskiego wg stanu na 31.12.2017 r.

W 2017 r. w środowiskowych domach samopomocy na terenie województwa śląskiego było 1 780 miejsc pobytu dziennego tj. o 88 miejsc więcej niż w 2016 r. Tak więc, w 2017 r. nastąpił wzrost liczby miejsc o 5,2 %. Liczba uczestników pobytu dziennego w tych placówkach wynosiła 2 077 osób. Nastąpił wzrost liczby uczestników o 172 osoby tj. 9,2% w stosunku do roku poprzedniego. W 2017 r. po raz pierwszy z usług placówek skorzystało 399 osób tj. więcej o 48 osób (13,7%) w porównaniu z 2016 r.

Ponad połowa (27) ŚDS w woj. śląskim to domy typu mieszanego. Wśród wszystkich 43 domów najczęściej w 2017 r. było domów typu mieszanego AB (12) tj. dla osób przewlekle psychicznie chorych i upośledzonych umysłowo, a najmniej typu BC (2) tj. dla osób upośledzonych umysłowo i z innymi przewlekłymi zaburzeniami czynności psychicznych. W 2017 r. nie było środowiskowego domu samopomocy typu C tj. dla osób z innymi przewlekłymi zaburzeniami czynności psychicznych.

Osób oczekujących na umieszczenie w środowiskowych domach samopomocy wg stanu na 31.XII.2017 r. było 200. Stopień zaspokojenia potrzeb w woj. śląskim na 31 grudnia 2017 r. wynosił 72,3% i był większy o 1,17% w porównaniu z 2016 r. (71,13%).¹³

Liczba miejsc i ich wykorzystanie w środowiskowych domach samopomocy przedstawia tabela 5.

¹³ Środowiskowe domy samopomocy w województwie śląskim. Raport dotyczący efektywności działalności w 2017 roku, Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach, Wydział Rodziny i Polityki Społecznej, Katowice, lipiec 2018 r.

Tab. 5. Liczba miejsc i ich wykorzystanie w środowiskowych domach samopomocy

Wyszczególnienie	Liczba		
	Domów	Miejsc	Osób przebywających
1. Stan na 31.XII.2016 r.	42	1709	1726
2. Przybyło w 2017 r.	1	88	721
3. Ubyło w 2017 r.	0	0	672
4. Stan na 31.XII.2017 r.	43	1797	1775
5. Planowane zwiększenie w 2018 r.	1	76	X
I. Liczba osób umieszczonych w środowiskowych domach samopomocy w 2017 r.			522
II. Liczba osób oczekujących na umieszczenie w środowiskowych domach samopomocy wg stanu			200
III. Stopień zaspokojenia potrzeb: $\frac{\text{liczba osób umieszczonych} \times 100}{\text{liczba osób umieszczonych} + \text{oczekujących}}$			72,30%

Źródło: Środowiskowe domy samopomocy w województwie śląskim. Raport dotyczący efektywności działalności w 2017 roku, Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach, Wydział Rodziny i Polityki Społecznej, Katowice, lipiec 2018 r.

Na przyjęcie do 27 placówek oczekiwało 200 osób. Najwięcej osób oczekiwało na przyjęcie do placówki w Sosnowcu przy ul. Grota-Roweckiego (50). Powodem oczekiwania na miejsca w poszczególnych placówkach była wzrastająca liczba osób z zaburzeniami psychicznymi zainteresowanych wsparciem.¹⁴

Spośród ogółu miejsc, jakimi dysponowały ośrodki wsparcia, na ośrodki dla osób z zaburzeniami psychicznymi przypadało 1 898, w tym na środowiskowe domy samopomocy – 1 789, na kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi – 36, a na „inne ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi – 32.”¹⁵

Inne podmioty prowadzące środowiskowe domy samopomocy, jako zadanie zlecone przez gminę lub powiat to:

1. Caritas Archidiecezji Katowickiej – 9 środowiskowych domów samopomocy,
2. Stowarzyszenie "YAVA" - 1 środowiskowy dom samopomocy,
3. Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym - Koło w Jaworznie- 1 środowiskowy dom samopomocy,
4. Cieszyńskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego „WIEŻ” - 1 środowiskowy dom samopomocy,
5. Parafia Rzymsko - Katolicka p.w. św. Maksymiliana Marii Kolbe - 1 środowiskowy dom samopomocy,
6. Śląskie Stowarzyszenie „AD VITAM DIGNAM” w Katowicach - 1 środowiskowy dom samopomocy,
7. Stowarzyszenie „Przystań”- 1 środowiskowy dom samopomocy,
8. Stowarzyszenie „OLIGOS ”- 1 środowiskowy dom samopomocy,
9. Stowarzyszenie Pomocy Rodzinom Osób Niepełnosprawnych oraz Ich Samym „Convivere” - 1 środowiskowy dom samopomocy,
10. Ośrodek dla Niepełnosprawnych Miłosierdzie Boże - 1 środowiskowy dom samopomocy,

¹⁴ Ibidem

¹⁵ Ocena zasobów pomocy społecznej Województwo Śląskie 2018, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, Katowice, 2018

11. Stowarzyszenie na Rzecz Wspierania Osób Niepełnosprawnych „Dom” - 1 środowiskowy dom samopomocy,
12. Stowarzyszenie „Serdeczni” - 1 środowiskowy dom samopomocy,
13. Ośrodek św. Elżbieta - 1 środowiskowy dom samopomocy,
14. Towarzystwo Opieki nad Niepełnosprawnymi w Ustroniu – 1 środowiskowy dom samopomocy.

Mieszkania chronione

Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagające te osoby w codziennym funkcjonowaniu i w zależności od celu udzielania wsparcia prowadzone jest jako mieszkanie chronione treningowe lub mieszkanie chronione wspierane. W mieszkaniu chronionym treningowym zapewnia się usługi bytowe oraz naukę, rozwijanie lub utrwalanie samodzielności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną, w celu umożliwienia prowadzenia samodzielnego życia.

Mieszkanie chronione wspierane przeznaczone jest dla osoby niepełnosprawnej fizycznie lub osoby z zaburzeniami psychicznymi, jak również dla osób w podeszłym wieku. Zapewnia się tam usługi bytowe oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w życiu codziennym i realizacji kontaktów społecznych, w celu utrzymania lub rozwijania samodzielności osoby na poziomie jej psychofizycznych możliwości. Wsparcie w mieszkaniu chronionym może być przyznane osobie pełnoletnie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.¹⁶

Na terenie województwa, na koniec 2017 r. funkcjonowało 114 mieszkań chronionych, w tym 14 dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Mieszkania chronione dla osób z zaburzeniami psychicznymi dysponowały 56 miejscami, natomiast korzystało z nich 48 osób.¹⁷

Hostel

Hostel jest formą opieki i rehabilitacji dla osób po psychiatrycznym leczeniu szpitalnym, których aktualny stan zdrowia pozwala na zadawalające funkcjonowanie w grupie poza placówkami stacjonarnej opieki zdrowotnej. Z pobytu w Hostelu mogą skorzystać osoby z zaburzeniami psychicznymi, których sytuacja mieszkaniowa jest szczególnie trudna (osoby bezdomne, pochodzące z rodzin niewydolnych wychowawczo lub patologicznych, mieszkające daleko od placówek zapewniających rehabilitację psychiatryczną) i wymagają tymczasowego pobytu w tzw. warunkach chronionych. Pacjenci korzystający z tej formy pomocy, mają zapewnione:

- zamieszkanie przez określony czas w Hostelu,
- specjalistyczną opiekę (konsultujący lekarz psychiatra, kierownik, psycholog),
- rehabilitację psychospołeczną (kontakt z psychologiem i lekarzem, obowiązkowy udział w zajęciach instytucji dziennej opieki psychiatrycznej).

¹⁶ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1508 z późn. zm.)

¹⁷ *Ocena zasobów pomocy społecznej Województwo Śląskie 2018*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, Katowice, 2018

Specjalistyczne usługi opiekuńcze

Wśród świadczeń adresowanych do osób z zaburzeniami psychicznymi należy wskazać specjalistyczne usługi opiekuńcze. Są one dostosowane do szczególnych potrzeb, wynikających między innymi z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone są przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. Specjalistyczne usługi opiekuńcze obejmują m.in. następujące formy:

1. uczenie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, zwłaszcza:
 - a) kształtowanie umiejętności zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i umiejętności społecznego funkcjonowania, motywowanie do aktywności, leczenia i rehabilitacji, prowadzenie treningów umiejętności samoobsługi i umiejętności społecznych oraz wspieranie, także w formie asystowania w codziennych czynnościach życiowych,
 - b) interwencje i pomoc w życiu w rodzinie, w tym ułatwianie dostępu do edukacji i kultury, kształtowanie pozytywnych relacji osoby wspieranej z osobami bliskimi, współpraca z rodziną, pomoc w radzeniu sobie w sytuacjach kryzysowych,
 - c) pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, w tym pomoc w uzyskaniu świadczeń socjalnych, emerytalno-rentowych,
 - d) wspieranie i pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, w tym pomoc w szukaniu informacji o pracy, w kompletowaniu dokumentów potrzebnych do zatrudnienia, w przygotowaniu do rozmowy z pracodawcą,
 - e) pomoc w gospodarowaniu pieniędzmi, w tym nauka planowania budżetu, pomoc w uzyskiwaniu ulg w opłatach,
2. pielęgnacja – jako wspieranie procesu leczenia – pomoc w dostępie do świadczeń zdrowotnych, pomoc w wykupywaniu leków, pilnowanie przyjmowania leków, pomoc w dotarciu do placówek służby zdrowia oraz placówek rehabilitacyjnych,
3. rehabilitacja fizyczna i usprawnianie zaburzonych funkcji organizmu,
4. pomoc mieszkaniowa – w uzyskaniu mieszkania, w organizacji drobnych remontów, adaptacji, napraw,
5. zapewnienie dzieciom i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi dostępu do zajęć rehabilitacyjnych i rewalidacyjno-wychowawczych.¹⁸

Świadczeń w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych udziela ośrodek pomocy społecznej, a ich finansowaniem zajmuje się gmina. Jednakże organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi jest zadaniem gminy, zleconym z zakresu administracji rządowej.¹⁹

Liczba świadczeń w ramach realizacji zadań zleconych gminom, w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi wyniosła w 2017 r. 222 783, natomiast liczba osób, którym przyznano świadczenie w ramach realizacji zadań zleconych gminom wyniosła 926.²⁰

¹⁸ Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2005 r. w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych

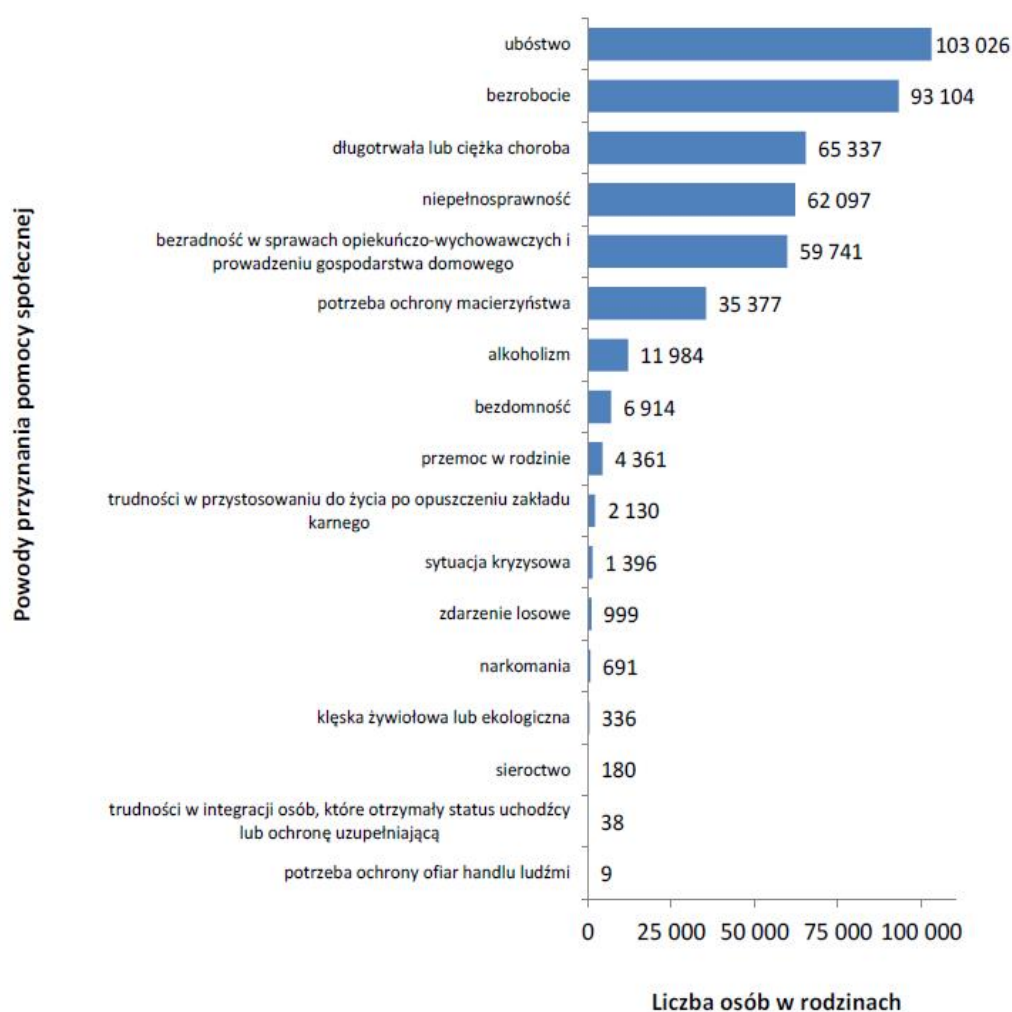
¹⁹ Pomoc osobom z zaburzeniami psychicznymi w ramach lokalnego systemu wsparcia społecznego cz. I, <http://www.prawosocjalne.pl/print/articles/article/a,3345/%5C%22>, [dostęp: 21.01.2019 r]

²⁰ *Ocena zasobów pomocy społecznej Województwo Śląskie 2018*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, Katowice, 2018

IV. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej

W 2017 r. w województwie śląskim pomocą społeczną objęte były 98 802 rodziny (209 491 osób). Odsetek ludności korzystającej z pomocy społecznej był znacznie niższy niż przeciętnie w kraju i kształtował się na poziomie 4,6% (w Polsce – 6,9%). W latach 2016-2017 liczba wspieranych rodzin zmniejszyła się o 7140, tj. o 6,7%.²¹

Ryc. 1 Osoby w rodzinach objętych pomocą społeczną wg powodu udzielenia pomocy, województwo śląskie, 2017 r.



Uwaga: Dana rodzina i jej członkowie mogli być objęci pomocą z powodu więcej niż jednej przyczyny.

Źródło: *Ocena zasobów pomocy społecznej Województwo Śląskie 2018*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, Katowice, 2018

²¹ *Ocena zasobów pomocy społecznej Województwo Śląskie 2018*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, Katowice, 2018

Najczęstszym powodem korzystania z pomocy społecznej w województwie śląskim w 2017 r. było ubóstwo. Pomocą z tego tytułu objęto 103 026 osób w rodzinach korzystających ze wsparcia. Na dalszych miejscach w tej hierarchii znajdowały się: bezrobocie (93 104 osoby), długotrwała lub ciężka choroba (65 337 osób), niepełnosprawność (62 097 osób), oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego (59 741 osób).

V. Cele Programu.

V.1 Cel główny

Celem głównym *Programu poszerzania, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy i oparcia społecznego* jest zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej pomocy oraz opieki potrzebnej do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.

V. 2 Cele szczegółowe

Cel szczegółowy 1

Promocja i upowszechnianie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Cel nakierowany jest w szczególności na promowanie oraz upowszechnianie różnych form oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Konieczne jest, by informacje na temat dostępnych form pomocy społecznej (w szczególności w zakresie pomocy bytowej, mieszkaniowej, stacjonarnej, samopomocy środowiskowej) trafiły do jak największej liczby osób.

Wsparcie środowiskowe osób z zaburzeniami psychicznymi daje możliwość:

- aktywizacji społecznej,
- minimalizowania izolacji społecznej,
- wzrostu zaradności życiowej i motywacji do pełnienia różnych ról społecznych,
- integracji z lokalnym środowiskiem.

Cel szczegółowy 1 będzie realizowany między innymi poprzez takie działania jak kampanie informacyjno-edukacyjne, konferencje, warsztaty, audycje radiowe, produkcję filmów edukacyjnych, druk materiałów informacyjnych w formie ulotek i plakatów.

Cel szczegółowy 2

Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu osób z zaburzeniami psychicznymi.

Osoby z zaburzeniami psychicznymi zmagają się z licznymi trudnościami w funkcjonowaniu w życiu codziennym, społecznym, doświadczają stygmatyzacji i dyskryminacji, co prowadzi bardzo często do negatywnych efektów takich jak: społeczne wykluczenie z niektórych dziedzin życia (relacje ze znajomymi, rodziną), brak możliwości znalezienia pracy, zachwianie uczestnictwa w życiu publicznym czy też niskie poczucie własnej wartości.

Program nakierowany jest na działania informacyjno-edukacyjne w zakresie zapobiegania piętnowaniu i dyskryminacji osób z zaburzeniami psychicznymi, minimalizowaniu izolacji społecznej, ich aktywizacji, wzrostu zaradności życiowej i motywacji do pełnienia ról społecznych, jak również integracji tych osób z lokalnym środowiskiem.

Poszerzenie działań sprzyjających utrzymaniu zdrowia psychicznego, przełamanie barier i stereotypów dotyczących osób z zaburzeniami psychicznymi w środowisku lokalnym, kształtowanie w społeczeństwie postawy życzliwości zrozumienia wobec osób z zaburzeniami psychicznymi oraz działania motywujące, skierowane do tych osób, pozwolą na ich większą aktywizację zawodową oraz poprawę jakości życia.

Cel szczegółowy 2 będzie realizowany między innymi poprzez takie działania jak kampanie informacyjno-edukacyjne, organizację konferencji, warsztatów, realizację audycji radiowych, produkcję filmów edukacyjnych, druk materiałów informacyjnych w formie ulotek i plakatów.

Wszelkie koszty związane z wdrażaniem, realizacją i monitoringiem zadań przewidzianych w *Programie poszerzania, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy i oparcia społecznego* zostały przedstawione w *Śląskim Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2019-2022*.

Spis rycin:

Ryc. 1 Osoby w rodzinach objętych pomocą społeczną wg powodu udzielenia pomocy, województwo śląskie, 2017 r.

Spis tabel:

Tab. 1 Specjalistyczne jednostki organizacyjne pomocy społecznej w województwie śląskim, stan na koniec 2017 r.

Tab. 2 Domy Pomocy Społecznej dla Osób Przewlekłe Psychiczenie Chorych.

Tab. 3 Domy Pomocy Społecznej dla Osób Niepełnosprawnych Intellektualnie.

Tab. 4 Środowiskowe domy samopomocy w woj. śląskim – ilość miejsc i liczba osób korzystających z pobytu dziennego.

Tab. 5. Liczba miejsc i ich wykorzystanie w środowiskowych domach samopomocy.

Tab. 6 Osoby w rodzinach objętych pomocą społeczną wg powodu udzielenia pomocy, województwo śląskie, 2017 r.

Bibliografia:

1. *Ocena zasobów pomocy społecznej Województwo Śląskie 2018*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, Katowice, 2018
2. *Środowiskowe domy samopomocy w województwie śląskim. Raport dotyczący efektywności działalności w 2017 roku*, Śląski, Urząd Wojewódzki w Katowicach, Wydział Rodziny i Polityki Społecznej, Katowice, lipiec 2018 r.
3. *Pomoc osobom z zaburzeniami psychicznymi w ramach lokalnego systemu wsparcia społecznego cz. I*, <http://www.prawosocjalne.pl/print/articles/article/a,3345/%5C%22>, [dostęp: 21.01.2019 r]
4. Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2005 r. w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych
5. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1508 z późn. zm.)
6. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1878)